

Budapest története képekben 1493–1980

244

Képkatalógus I.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egyik fő feladata a Budapest múltjára és jelenére vonatkozó nyomtatott dokumentumok gyűjtése és feltárása. A könyvtár munkatársai több évtizede munkálkodnak ennek érdekében. Már kevéssel a könyvtár megalakulása után létrehozták a Budapest-gyűjteményt, amely a főváros történetének nagy értékű tárává vált. A szervezett feltáró munka azonban igazán csak 1955-ben indulhatott meg, amikor a Fővárosi Tanács megerősítette a könyvtár helyismereti részlegét, s feladatául szabta a várostörténeti dokumentumok lehető legteljesebb felkutatását és közreadását. Ennek eredményeként jelenhetett meg 1967 és 1974 között a *Buda-*

pest történetének bibliográfiája című hatalmas, hét-kötetes mű, amely külföldön is nagy elismerést aratott, különösen szakmai körökben méltányolták a vállalkozás nagyságát és a kivitelezés magas színvonalát.

Napjainkra pedig — ennek a vállalkozásnak szerves folytatásaként — rendelkezésre áll a *Budapest története képekben 1493–1980* című katalógus is, amely az 1493-as kiadású Schedel Világkrónika első ismert Buda-ábrázolásától 1980 végéig tematikus elrendezésben tartalmazza a nyomtatásban megjelent s a mai Budapest területére vonatkozó képanyag adatait. Ez a képkatalógus a korábban kibocsátott nagybibliográfia mun-

kálatai során növekedett kiadásra érett adattárrá, s már kéziratos formájában is nélkülözhetetlen tájékoztató eszköznek bizonyult.

Nyilvánvaló, hogy a képi ábrázolás ugyanolyan fontos forrása a helytörténetnek, mint a közlemények szövege. A Budapest-gyűjtemény már 1936-ban elkezdte a fővárosra vonatkozó képek gyűjtését, a nagybibliográfia munkálatai közben pedig fokozatosan elkészültek a címleírások is. A grafikai eljárásokkal, továbbá nyomdai vagy más sokszorosító technikával készült képek forrása elsősorban a Budapest-gyűjtemény könyv- és folyóiratállománya volt, de esetenként más könyvtárak és intézmények anyagáról is készültek címleírások. A térképeket a katalógusba nem vették fel, mert azok a nagybibliográfiában már szerepelnek. A *százezer kép* adatait tartalmazó címleírások elsősorban a hozzáférhető monográfiákból és 348-féle periodikumból valók, választékuk mennyiségi, műfaji és tematikai szempontból is bőséges válogatási lehetőséget nyújt a haszálóknak. A szerkesztők a válogatás alkalmával elsősorban az információs szempontra és a reprodukálhatóságra voltak figyelemmel, s nem a művészi színvonalra. Minden képről csak egy cédula készült, amelyet csak egy témacsoportba soroltak be. A képnek a besorolási szemponton kívüli egyéb adatai így majd csak a kiadvány utolsó köteteként megjelenő mutatóban tárulnak fel. A címleírások közlik a kép címét, megjelenési helyét és — ha a kép a Budapest-gyűjteményben megvan — a képet tartalmazó könyv raktári számát. Az annotációk első helyen a kép műfaját (metszet, festmény, rajz és fénykép) jelzik. További adatok: a kép mérete, színezése, alkotója, tájolása, készítésének időpontja, ritkasági foka, esetleg eredetijének lelőhelye, továbbá a kép ábrázolásának fontosabb részletei. Ezután következnek a képről készített reprodukciók lelőhelyei. Így a sokféle reprodukciót takarékosan egy címleírásba hozták össze a szerkesztők.

A főszerkesztő *dr. Berza László*, a Budapest-gyűjtemény vezetője. Tizenkét munkatársának tízéves munkájával készült el a megjelent első kötet. Tartalma: Budapest városképei; a római császárkor emlékei; parkok, kertek, temetők; utak, utcák, terek; városkapuk, városfalak; lakóházak kerületenként; köztéri szobrok, díszkutak, emléktáblák. Mint a felsorolásból kitűnik, a képanyagból tematikus csoportokat alkottak a szerkesztők. A csoportokon belül pedig megjelenési sorrendben vagy betűrendben következnek a tételek, összesen 31 978.

Már nyomdára készen áll a második kötet is, amely magában foglalja a középületek felsorolá-

sát, a gazdasági, politikai, művelődési, szociális, egészségügyi intézmények, gyárak, hivatalok, iskolák, templomok stb. adatait, az épületek mai funkciója szerinti csoportosításban. De az annotációk tájékoztatnak az épületek múltjáról és esetleges átépítésükről, s gyakran közlik a meg nem valósult épületek terveit is. A harmadik kötet a város eseménytörténetét, valamint az utca életét rögzíti majd, a város történetében fontos korszakok szerinti tagolásban. A negyedik kötet a három kötet név-, tárgy- és földrajzi mutatója lesz. Ennek megjelenéséig is segíti a tájékozódást a kötetek öt nyelven közölt tartalomjegyzéke, az előszó, a módszertani bevezető, a rövidítések és a feldolgozott periodikák jegyzéke.

A második kötet két éven belül megjelenhet, ha sikerül rá pénzügyi fedezetet teremteni. Ez persze nem kis dolog! Az első kötet nyomdai költsége másfél millió forint volt, s ebben nincs benne a munkatársak díjazása. A kötet ára ezer forint, de még így is csak a nyomdaköltség felének megtérülése remélhető a kinyomtatott példányok eladási árából.

Ez a nagy képkatalógus tehát — még egyszer említjük — százezer kép adatait tartalmazza, együtt van benne minden, ami Budapest képi ábrázolásából a felhasználók széles rétegének fontos és érdekes lehet. A mű — akárcsak a nagybibliográfia — páratlan a maga nemében. A metszetek, rajzok, fényképek pontos tájékoztatást nyújtanak a kutatók számára a városkép alakulásáról, a művészi és a technikai kultúra fejlődéséről, a társadalmi élet változásairól, a népszokásokról, a viseletről, a lakáskultúráról, az eseménytörténet moz-

zanatairól. Ezzel a képkatalógus nemcsak a helytörténet számára válik kézikönyvvé, hanem nélkülözhetetlen segédeszköze a könyvkiadói illusztrációs munkának, a filmgyártásnak, az oktatásnak és az ismeretterjesztésnek is. S nem csupán a múlt megismerésének eszköze, hanem a mai társadalmi és gazdasági élet tükré is. Jelzi korunk városfejlesztési törekvéseit, feltárja a gazdasági élet ágazatainak városformáló erejét, bemutatja az építészeti stílusokat, dokumentálja a város életének sokféle mozzanatát. A diák, az újságíró és a kutató egyként megtalálja benne, ami őt érdekli. Hogy példát említsünk: a Vigadó újjáépítéséhez, a Nyugati pályaudvar felújításához, a Parlament sérült részeinek kijavításához a Budapest-gyűjtemény adott eredeti képeket. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár — mint a helytörténeti gyűjtés legfejlettebb központja — példát mutat munkálkodásával és eredményeivel a megyei és a városi könyvtáraknak, hogy azok — a saját szerepkörüknek megfelelően — hasonló teljesítményekre törekedjenek. Nemzetközi téren pedig elismerést szerez a külföldi fővárosok és nagyvárosok körében a hazai művelődésnek.

Az ezer példányban megjelent műből 500 került a Könyvtárellátóhoz, 200 külföldi terjesztésre a Kultúrához, 100 példányt kapnak a Fővárosi

Szabó Ervin Könyvtár külföldi cserepartnerei, ugyanennyit szánnak kötelespéldánynak, sajtópéldánynak vagy tiszteletpéldánynak, így szabad eladásra végül mindössze 100 példány marad. Igyekeznie kell tehát annak, aki a kötetet meg akarja szerezni az FSZEK gazdasági osztályától.

Arról is szót kell ejteni, hogy a két nagy bibliográfiai kiadvány tárgykörébe tartozó, 1980 után megjelent anyag 1981-től kezdve évenként megjelenik közös kötetben. Remélni lehet továbbá, hogy megfelelő fénymásoló berendezés beszerzése esetén a katalógusban regisztrált képanyagból az érdekeltek rövid idő alatt kaphatnak majd másolatot. Ez azonban még csak terv. (Mint ahogy az is, hogy egyszer majd képeskönyv is készül a katalógus nyomán. Annál is inkább, mivel a mostani kötet címe kissé megtévesztő. Sokan valódi képeskönyvnek vélhetik.) Folynak viszont a neves fővárosi személyek életrajzi és arckép-katalógusának, valamint egy *Budapest a szépirodalomban* című kötetnek a munkálatai is. Ám a legfontosabb most még, hogy a képkatalógus következő kötetei — a nagybibliográfiához hasonlóan — a tervezett időben és az érdeklődés által támasztott igényt kielégítve megjelenhessenek. (*Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 1982. 912 l. 1000 Ft.*)

Páldy Róbert